

Становище
за дисертационния труд на

Славка Каракушева
Дигитални етничности. Как новите комуникации преизмислят колективните идентичности

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление
3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата.
Антропология на новите медии и комуникации)

Ръководител съм на Славка Каракушева; защитата ѝ се забави по лични причини, но резултатите са видими – работата има впечатляващ обем и далеч надхвърля очакванията за дисертационен труд. Каракушева прекара много време на терен в Турция, научи турски език, проучи огромен обем материали по темата.

Изследователският проблем на работата е как новите дигитални медии едновременно поддържат и променят енто-националните идентичности в съвременния свят. По-конкретно обект на антропологическия терен са българските турци - едните емигрирали в Турция, другите останали в България. Актуалността на работата е свързана както със засилването на миграционните процеси в съвременния свят, така и с нарастването на ролята на дигиталните медии у все по-подвижните човешки групи.

В теоретичния увод централно място се отделя на темата идентичност, и по-специално на етническата идентичност, погледната през примордиалистка и конструктивистка перспектива. Специално внимание се обръща на тезата на Фредрик Барт, според който етническите идентичности не са причина за прокарване на граници, а са резултат от границите между групите. Но опозицията между граждански и етнически национализъм според авторката е само пожелателна – всеки национализъм съдържа в себе си етническо ядро. Каракушева констатира, че „етническото е част от културния, политически и медиен репертоар днес“ и една от задачите ѝ ще бъде да покаже как то се мобилизира в различните исторически контексти.

Специално внимание дисертацията отделя на връзката между национална идентичност и медии. Авторката споделя базовата нагласа на авторите от парадигмата на културните изследвания, според която публиката не е просто пасивен консуматор на послания, а съучаства активно в интерпретациите, присвоява ги, адаптира ги към нуждите си. Подобна позиция е особено актуална в света на новите медии от епохата Web 2.0. Тезата за активните публики не скрива от погледа ѝ ролята на пропагандата „отгоре“, която превръща цели населения като българските турци в „нежелани“, одругостява ги.

В третата глава на дисертацията е проследена обстойно историята на турските миграции от България от Освобождението насам, която през 80ти години на 20ти век става особено драматична заради така наречения Възродителен процес. Политическата игра с „нежеланите“ населения по думите на авторката прокарва граници вътре в общностите и създава общности през границите. Ролята на медиите тук е нееднозначна. От една страна българската пропаганда разпалва омразата към изселниците, от друга обаче самите те поддържат връзката си с България именно чрез медиите – чрез забавните прогами, музиката, образите на напуснатия роден край. Но приемащата ги Турция също има двусмислено отношение към към тях, защото те не са автентично местни и това ги поставя в сложно положение, придава им друга, транснационална идентичност.

В четвъртата и пета глава Каракушева комбинира антропологическия терен и медийния анализ, за да изследва формите на трансгранична комуникация между турците останали в България и изселниците. Новата дигитална среда позволява да се поддържат семейни и приятелски връзки, да се договарят съвместни действия. Тази все по-лесна и

евтина нова комуникация произвежда парадокс – далечното се оказва по-близко от физически близкото. Централна тема за Каракушева е въображението: общностната идентичност произвежда мечти за предполагаемите възможности в богатата Турция, но и идеализира, натовазва с носталгия напуснатата България. Често тези репрезентации противоречат на официалните и по този начин конструират връзки, отвъд задаваните от традиционните медии.

Предложената дисертация е плод на дълъг и задълбочен труд, изводите са интересни и ценни, методологическият подход, съчетаващ антропологически и дигитален терен – оригинален и перспективен. Авторката е проучила огромно количество литература и владее добре темата си, която се е превърнала и в нейна лична кауза.

Въз основа на всичко казано дотук горещо препоръчвам на почитаемото жури да присъди на Славка Каракушева образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление „Социология, антропология и науки за културата“.

София 04 05 2021

Проф дсн Ивайло Дичев